

УДК 338.46

Іванишина Ольга Степанівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри податкової політики
Університет державної фіскальної служби України*

Макаревич Марія Аркадіївна

*студентка
Університету державної фіскальної служби України*

СУТНІСТЬ, ЕВОЛЮЦІЯ ТА ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ЄДИНОГО ПОДАТКУ

***Анотація.** У статті розглянуто сутність, еволюцію становлення єдиного податку та виокремлено його переваги застосування суб'єктами малого підприємництва.*

***Ключові слова:** єдиний податок, податкові надходження, спрощена система оподаткування, мале підприємництво.*

Метою статті є дослідження сутності, еволюції застосування єдиного податку та визначення його переваг.

Виклад основного матеріалу. Спрощена система оподаткування – це особливий порядок справляння податкових платежів, запроваджений для зниження податкового навантаження та стимулювання малого підприємництва в Україні.

Вперше в Україні спрощену систему оподаткування було введено в дію з 1 січня 1999 р Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності» [1] з метою стимулювання

підприємницької діяльності, підвищення рентабельності і ефективності діяльності малих суб'єктів господарювання. Даним Указом передбачалось введення єдиного податку для представників малого бізнесу.

За період з моменту введення і до сьогодні методика справляння єдиного податку зазнавала частих змін, які стосувалися як критеріїв відповідності платника, так і ставок податку та варіантів їх використання.

З 2012 р. справляння єдиного податку регулюється відповідною главою Податкового кодексу України [2]. В нових положеннях ПКУ було розширено перелік груп (замість 2 груп платників – стало шість), чітко деталізовано порядок справляння податку та розширена і посилена відповідальність платників єдиного податку за порушення порядку його сплати. Крім того, закріплено зобов'язання обов'язкової сплати Єдиного соціального внеску.

Проте в грудні 2014 р. до спрощеної системи оподаткування почали вносити кардинальні зміни, які набрали чинності з 1 січня 2015 р. Нововведення полягали у тому, що платників єдиного податку оптимізували з шести до чотирьох груп. Фізичних осіб – підприємців залежно від специфіки діяльності розподілили за трьома групами, для юридичних осіб залишили три групи, і четверта група – для юридичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників.

24 грудня 2015 року ВР України було прийнято Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році». В якому основними нововведеннями були[(законопроект №3688)]: - зменшення для платників III групи річного обсягу доходу з 20 млн. гривень до 5 млн. гривень; збільшення ставок для платників III групи: з 2 до 3% (для платників ПДВ) та з 4 до 5% (для неплатників ПДВ); підвищення в 1,8 рази ставок єдиного податку для IV групи платників

(сільгосппідприємств); скасування на 2016 рік застосування коефіцієнту індексації нормативної грошової оцінки землі для визначення бази оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи [3].

У грудні 2016 р. було внесено низку зміни до даного податкового режиму. Так, відповідно до Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 1774-VIII від 06 грудня 2016 р., ставки єдиного податку для платників I групи встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, для II групи – у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, для III групи – у відсотках до доходу. Фіксовані ставки єдиного податку встановлюються сільськими, селищними та міськими радами для фізичних осіб – підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності з розрахунку на календарний місяць: для I групи платників єдиного податку – у межах до 10% розміру прожиткового мінімуму; для II групи платників єдиного податку – у межах до 20% розміру мінімальної заробітної плати.

Відсоткова ставка єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи встановлюється у розмірі: 3% доходу – у разі сплати податку на додану вартість згідно з Податковим кодексом; 5% доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку .

Слід зазначити, що позитивним є те, що розміри ставок у 2019 році залишаються незмінними, тобто змін протягом трьох років законодавцями щодо ставок не вносилося. Проте, оскільки кожного року відповідно до Закону України «Про Державний бюджет» затверджуються нові розміри прожиткового мінімуму для працездатних осіб та мінімальної заробітної плати в сторону збільшення, то і відповідно сума єдиного податку також

зростає. В таблиці 1 зазначено ставки єдиного податку за 2017-2019 році в залежності від категорії платників.

Таблиця 1

Ставки єдиного податку для 1-3 групи за 2017-2019 році

Категорія платників	Максимальні ставки єдиного податку		
	2017 р	2018 р	2019 р
Для платників єдиного податку 1 групи, грн	160,00	176,20	192,10
Для платників єдиного податку 2 групи, грн	640,00	744,60	834,60
Для платників єдиного податку 3 групи	3% від доходу (при сплаті ПДВ) 5% від доходу (без сплати ПДВ)		

Джерело: складено автором на основі [2]

15 серпня 2018 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 10.07.2018 р. № 2497-VIII, яким передбачено віднесення до платників єдиного податку 4 групи фізичних осіб – підприємців, які організували сімейне фермерське господарство. Для цього такі фізичні особи – підприємці повинні провадити діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України «Про фермерське господарство».

Варто також зазначити, на підставі поданої фізособою - підприємцем заяви про застосування спрощеної системи оподаткування до реєстру платників єдиного податку вносяться відомості про види господарської діяльності, за умови, що ці види діяльності дають право застосовувати спрощену систему оподаткування. При цьому законодавством не передбачено обмежень для фізичних осіб - підприємців щодо кількості видів діяльності, які можуть бути внесені до реєстру платників єдиного

податку. Проте ПКУ визначено види діяльності заборонені для платників єдиного податку та обмеження для платників єдиного податку.

Перебування представників малого та середнього бізнесу на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності має низку переваг, однак поряд із цим присутні й суттєві недоліки, які часто супроводжуються протестними настроями, що може нести загрозу існуванню спрощеної системи взагалі (табл.2) [4, с. 143].

Таблиця 2

Узагальнений перелік переваг та недоліків спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу у формі єдиного податку

Переваги єдиного податку	Недоліки єдиного податку
легкість реєстрації суб'єкта господарювання – платника податку	можливість зловживання спрощеною системою та ухиляння від оподаткування
простота ведення обліку та звітності й економія на затратах для ведення роботи з нарахування, сплати податків та відправлення звітності в контролюючі органи	обмеження обсягів доходу платників єдиного податку
зниження рівня податкового тиску на платників	низька фіскальна ефективність
скорочується кількість звітності, яку платник подає контролюючим органам, та спрощується розрахунок податкового зобов'язання платника	обмеження щодо кількості працівників, яких може залучити до своєї діяльності платник податку (для I та II груп)
можливість включення ПДВ до складу єдиного податку або ж самостійної сплати на власний вибір	неврахування витрат платника, а лише доходу (для III групи)
знижує кількість порушень порядку нарахування та подання звітності порівняно із загальною системою оподаткування	фіксована сплата податку незалежно від факту отримання доходу
скасування щорічного оформлення свідоцтва платника єдиного податку	залежність від конкретних місцевих органів влади під час призначення ставки податку (для I та II груп)
встановлення річного звітного періоду для фізичних осіб із незначним обсягом доходу	
надання права фізичним особам, які не використовують працю найманих осіб, не сплачувати єдиний податок на час відпустки протягом календарного місяця, а також хвороби, підтвердженої лікарняним листком, якщо вона триває календарний місяць і більше	

Джерело: [4, с. 143]

Не ставлячи під сумнів вищенаведений перелік позитивних та негативних характеристик спрощеної системи оподаткування, зауважимо, що головним недоліком сучасної практики функціонування єдиного податку в Україні є бажання суб'єктів господарювання «оптимізувати» своє оподаткування за його допомогою.

Висновки. Отже, не зважаючи на критику з боку підприємців, фахівців, політиків спрощеної системи оподаткування в частині єдиного податку можна стверджувати, що спрощена система оподаткування виконує покладену на неї функцію – підтримку малого бізнесу через зменшення податкового навантаження, спрощення адміністрування, ведення обліку, складання звітності тощо.

Література

1. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 3 липня 1998 р. № 727/98. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/727/98>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Черножукова А.М. Гречко А.В. Сучасний стан та перспективи розвитку системи оподаткування малих підприємств в Україні. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22488/1/4_2_Chernozhukova.pdf
4. Харчук Ю.Ю. Перспективи розвитку суб'єктів господарювання малого бізнесу України в контексті нововведень у спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності / Ю.Ю. Харчук, А.І. Танчин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2016. № 1(29). С. 140–145.